עין משפט נר מצוה

מח א מיי׳ פ״ג מה״ג מזק״ ממון הלכה טו סמג עשין סז טוש״ע מ״מ סי׳ שלז סעיף יב:
מט ב מיי׳ שם הלכה ז ועיין בהשגות ומ״מ סמג שם טוש״ע מ״מ סי׳ שלב:
נ ג מיי׳ שם הלכה טו סמ״ג שם טוש״ע מ״מ סי׳ שלז סעיף יב וסי׳ שלו סעיף ח:
נא ד ה״ע שם סי׳ שלז סעיף יב בהגה״ה:
נב ו ז מיי׳ שם הלכה טז סמג שם טוש״ע שם:

רבינו חננאל

בור באותו מקום שהקצהו לרשות הרבי׳ פטור, דבור ברשותו. איהכי אמאי פטר בו את השן, משום דיכיל מרי דתורא למימר ליה לאו כל כמינך דכי קרבת לפירך ברשו׳ הרבי׳ ומחייבת לתוראי. ולשמואל אימ׳ לך לעולם בור כי האי גוונא חייב דכרשו׳ הרבי׳ הוא. איהכי אמאי מחייב בו את השן, אמ׳ לך בשלמ׳ בור איכא למימר דלאו אדעתיה אלא פירות מי איכא למימר לא אדעתיה, הא קא חזי להו. ואתינן לאוקומה מחזרת כתנאי, ודחי׳ לה ואמ׳ לא כולי עלמ׳ מחזרת אי כרב אי כשמואל, והכא בהא פליגי, ר׳ מאיר ור׳ יהודה שן ברשו׳ הניזק הוא שהיא חייבת, אבל ברשו׳ הרבי׳ אינה משלמת אלא מה שנהנת. ור׳ יוסי ור׳ אלעז׳ סברי אפי׳ ברשו׳ הרבי׳ השן חייבת, וזה שכתו׳ (שמות כב. ד) ובער בשדה אחר למעוטי ברשות (הניזק) [המזיק], כגון שהכניס אדם פירות בחצר חבירו ובא שורו שלבעל החצר ואכלם שהוא פטור. ומתמהינן, זה הוצרך שיאמר, לימ׳ ליה בעל החצר פירך ברשותאי מאי בעי. והדרינן בהא ואמרי׳ אי דאילפא דמחייב בבהמה הפושטת צוארה ואוכלת מעל גבי חברתה, אי דר׳ הושעיא דמחייב בעומדת ברשו׳ הרבי׳ ואוכלת. לר׳ מאיר ור׳ יהודה לא שנא להו ברשו׳ הרבי׳, בין מתוך הרחבה בין מעל גבי חברתה בין מהלכת בין עומדת, ואפי׳ קופצת הכל ברשות הרבי׳ אינה משלמת אלא מה שנהנת. ור׳ יוסי ור׳ אלעז׳ אומ׳ אינה פטורה ברשות הרבי׳ אלא כעין דרכה במקום שמהלכת בלבד, אבל אלו כולן חייב. **מתני׳. הכלב והגדי שקפצו מראש הגג.** ותניא נמי כי הא גוונא, ומדברי שניהן דייקינן טעמ׳ דקפצו בפשיעה, הא בעו לקפוץ ונפלו, פטורין. שמעינן מינה דתחילתו בפשיעה, דאיבעי ליה אסוקי אדעתא דילמ׳ נפיל, וסופו באונס, פטור. אלא למאן דאמ׳ חייב מאי איכא למימר. ופרקי׳, כגון הכלים שנשברו היו סמוכין לכותל כעיניין דבוקים, שאפי׳ היו הגדיים נופלין מכח קפצה, חוץ לכלים היו נופלים, ובין בתחילה ובין בסוף אנוסין הן. רב זביד אמ׳ פעמ׳ אפי׳ נפלו חייבין, כגון שהיה הכותל רעוע. ואמאי חייבין, דאיבעי להו אסוקי אדעתא דילמ׳ נפלי ארחי ותברי למאני, ודא היא פשיעה. ואע״ג דלא נפלי ארחי ונפלי אינהו הגדיים ושברו כלים חייבין, האי נמי תחילתו בפשיעה וסופן באונס הוא, וכדאמרי׳. ואוקימנא בכותל צר שאינו יכול להלך אלא עד שיפול, והכל פשיעה היא. ת״ר **הכלב והגדי שדילגו**, פי׳ שקפצו כגון זו ששנינו במשנתינו, ממעלה למטה פטורין. אדם ותרנגול שדילגו בין כך ובין כך חייבין, פי׳ אדם מועד לעולם ותרנגלין היינו אורחייהו.

מסורת הש״ס

מ) [לקמן כה:], **נ**) [געיל כ.], **נ**) [געיל יח., **ד**) לקמן ט. [נמ. ב״מ לו: מב. לג:], **ה**) [שמות׳ הכב.], **ו**) ס״ל ונפל מומל ונפל מיגמ׳, **ז**) נפ״ל מזונה

תורה אור השלם

ז. כִּי יַבְעֵר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירָה וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

גליון הש״ס

רש״י ד״ה מחזרת וכו׳ דשמעינן לה״מ. כעין זה ביומא דף סד ע״ב ברש״י ד״ה כי קאמר:

הגהות הגר״א

[א] תוס׳ ד״ה אדם כו׳ מתוך כך נראה כו׳. נ״ב אבל לגי׳ המי״ף פ״ב משלם תלי מקו:

מוסף רש״י

על החררה משלם נזק שלם. דהיינו שן, והדלקת גדיים הוי גרוזות דאיכא נלא כמו, שהוא מגיח כאן הגמלא והוא הולך ולולך למקום אחר (געיל יח).

מוסף תוס׳

א. כאילו אכלתן בהה״ר. ר״פ. ב. [ד]סבר בור ברשותו פטור דאיבעי ליה לצמצם דרך הילוכו ומצי א״ל תורך ברשותי מאי בעי וה״נ מצי א״ל בעל הפירות לבעל הבהמה תורך בפיראי מאי בעי דהי״ל לצמצם ולמה אכלה הפירות שהניחם במקום המיוחד לכך דלא בהה״ר הנחתי וחשיב חצר הניזק. ר״פ. ג. כלומר ודאי גבי בור מצי א״ל תורך ברשותי מאי בעי משום דהי״ל לצמצם, דטעם זה מועיל לענין הפטר מן התקלה שבאת ע״י הבור כי אע״פ שהפקיר רשותו מ״מ אין לו להתחייב במה שגורמת הבהמה עצמה, אבל לא מהני לענין להתחייב בעל הבהמה באכילת הפירות כי למה [ן]החייב במה שגרם בעל הפירות לעצמו שקרבם יותר מדאי לצד הה״ר. ר״פ. ד. היאך אפשר לומר דר׳ אלעזר סבר כן, דשן וגדל חייבים ברה״ר. רפנ״פ. ה. דאמר משונה קרן בחצר הניזק משלם נ״ש. רפנ״פ. ו. כדאמ״ר: מק״ו דשן וגדל דפטורים ברה״ר מיתי לה. ז. [ן]אם כן לא הוי תחילתו בפשיעה. ר״פ. ח. וראשו אחד רחוק מן הכותל וראשו אחד קרוב לכותל. לא״ש. ט. פשיטא דאדם מועד לעולם. ממוק״י. וכר״פ: והלא אין חילוק באדם בין אורחיה בכך למשונה. י. ואם שברו וכו׳ חייב השומר דפושע הוא. ממוק״י. יא. אפילו מחצי נזק. רפנ״פ. יב. שלא היה לו לשומרן. רפנ״פ. יג. דאדם עשוי לכך. רפנ״פ. יד. פשיטא דאדם מועד לעולם וכל פגיעיה מחייבי מיתה. ת״ר **כיצד הרגל**, פי׳ שקפצו כגון זו ששנינו במשנתינו, ממעלה למטה פטורין. אדם ותרנגול שדילגו בין כך ובין כך חייבין, פי׳ אדם מועד לעולם ותרנגלין היינו אורחייהו.

פגימייס דלא הוו תקלה דכיון דיש רשות לבני רה״ר ללכת שם כשאין שם פירות א״כ כשיטלו חיצונים נמצא פגימייס שמוכים לרה״ר לפיכך כל המחזיק בכולן זכה והא דתנן מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית ולא אמר דפטורה מטעם דכל הקודם זכה מיירי שלא נתנו ברה״ר כדי להשביח דלא קנסו גופו כדמשמע בהמניח (לקמן דף נ:) וקשה לר״י על פי׳ זה דהא רב אמתניתין קאי ואמר לא שנו אלא במחזרת וא״כ רב נמי מיירי בשלא נתנו להשביח ועוד דקאמר אלא פירות הא קחזי ליה ואי בור אלו אדעתיה פירות נמי אלו אדעתיה ונראה לר״י לפרש דרב סבר בור ברשותו חייב דכשהפקיר רשותו ולא הפקיר בורו וגפל בו שור לא מצי א״ל תורא בביראי מאי בעי דאין אדם יכול לנמצם כל כך כשעובר ברה״ר שלא יכנס ברשות אחרים ולפיכך לא היה לו לקרב בורו ממש לרה״ר והא נמי פטורה [א] שלא היה לו לקרב פירותיו ממש לרה״ר שאין בני רה״ר יכולין לנמצם עצמן ושמואל מחייב דמשום שלא היה לו לקרב פירותיו סמוך לרשות הרבים אין לפטור שיכול בעל הפירות לסמוך וגם בעל הבור יכול לסמוך [ב] ודחי דבעלמא פטר רב והכא אמר ליה הי דכי אמתקה א״ל תורא בביראי מאי בעי מכל מקום לאו כל כמיניה לחיובי לי במאי דמקרבת לפירות ברשות הרבים [ג] ושמואל סבר הי דבעלמא לאו אדעתיה כשנפל לבור הכא לא מצי למימר הכי למפטר בהמה שבבורה אלכתן: **אי** רב **אי** שמואל. רבי יוסי לא מצי סבר כשמואל דהא מחייב ברה״ר אלא כלומר אי כרב דחשיב אלו הניזק אי כשמואל דחשיב ליה רה״ר אע״ג דלר׳ יוסי אין נפקותא ולפי׳ הקונטרס ניחא טפי אי כרב דחשיב ליה קרן אי כשמואל דחשיב ליה שן:

ומר סבר. פי׳ ר״א ובער בשדה אחר ולא בשדה המזיק אבל ברה״ר חייב וא״ת [ד] דהא לעיל (יח.) אמר דר״א ס״ל כרבי טרפון [ה] ועל כרחך מקרן ברה״ר מייתי לה [ו] וא״כ שן וגגל פטור ברה״ר וי״ל דלעיל מיירי לפי המסקנא דהכא:

דאילפא ורבי אושעיא. לאו אושעיא מיירי בקופצת דהוי קרן ואילפא מיירי על גבי חצירתה דחשיב שן: **הא** נפלו פטורין אלא קסבר בו׳. וא״ת היכי דמי אי מקרבי כליס לגבי כותל היכי מיתברי בקפילה והא אמרינן בסמוך דכי קפלי מאברא קפלי [ז] ואי מרחקי היכי משתברי בנפילה וי״ל כגון שהיו לא מרוחקות ולא מקורבות למיתברי בין בנפילה בין בקפילה אי נמי בכלי ארוך [ח] דאי נפלי לגד הסמוך לכותל מיתבר ואי קפלי מיתבר לגד המרוחק: **אדם** ותרנגול בו׳. וא״ת ומה חידוש באדם דחייב [ט] וי״ל דנפקא מינה אם הפקיד ביתו לחבירו לשמור ויש שם חש״ו שיש לו ליזהר שלא יגלגו מלמטה למעלה וישברו כליס [ו]ואומר ר״ין [א] מתוך כך נראה לפרש דהא דקתני הכלב והגדי שדלגו מלמטה למעלה פטורין דהיינו לגמרי [יא] דחשיב אונס [יב] להכי איצטריך לאשמועינן באדם דחייב [יג] דאי פטורין מנ״ש וחייבין ח״ו ואינו אלא [ט] משנה בעלמא אמאי אצטריך לאשמועינן באדם דחייב [יד] ואמת שפיר הא דמסיק ומאי פטורין ואית דגרסי אי הכי אמאי פטורין דמעיקרא ניחא ליה פטורין דס״ד פטורין לגמרי קאמר מלמעלה למטה כמו מלמטה למעלה דלאו אורחיה למיקפץ כלל אבל כיון דמוקי בדאפיץ מיפץ דאינו אלא משונה בעלמא [טו] אמאי פטורין ונראה דגם לפי המסקנא מלמטה למעלה פטורין לגמרי דאונס הוא דלמה יחזור מסברא דאשונה: **והתניא**

בעלמא בור ברשותו פטור ושאני הכא דאמר לאו כל כמינך דמקרבת להו לפירותך לרה״ר ומחייבת להו לתוראי ושמואל אמר בעלמא בור ברשותו חייב דבשלמא בור איכא למימר לאו אדעתיה אלא פירות מי איכא למימר לאו אדעתיה הא חזי להו לימא מחזרת תנאי היא דתניא אכלה מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית מצידי הרחבה משלמת מה שהזיקה דברי ר״מ ורבי יהודה רבי יוסי ור״א אומרים אין דרכה לאכול אלא להלך ר׳ יוסי היינו תנא קמא אלא מחזרת איכא ביניהו ת״ק סבר מחזרת נמי משלם מה שנהנית ורבי יוסי סבר משלמת מה שהזיקה לא דכולי עלמא מחזרת אי כרב אי כשמואל והכא בבעיר בשדה אחר קא מיפלגי מר סבר [ו]ובער בשדה אחר [ז]ולא ברה״ר ומר סבר ובער בשדה אחר ולא ברשות המזיק ברשות המזיק לימא פירך ברשותי מאי בעי אלא [ח]דאילפא ורבי אושעיא איכא בינייהו:

מתני׳ [א]הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים משלם נזק שלם מפני שהן מועדין [ב]הכלב שנטל חררה והלך לגדיש אכל החררה והדליק הגדיש על החררה משלם נזק שלם ועל הגדיש משלם חצי נזק:

גמ׳ טעמא דקפצו הא נפלו פטור אלמא קסבר תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור תניא נמי הכי הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים משלם נזק שלם נפלו פטורין הניחא למ״ד [ד]תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלא למ״ד [ג]חייב מאי איכא למימר [ד]כגון דמקרבי כלים לגבי כותל דכי קפצי בקפיצה לא נפלי עלייהו ואפילו תחלתו בפשיעה ליכא אמר רב זביד משמיה דרבא פעמים שאפילו נפלו נמי חייב משכחת לה בכותל רעוע מאי ניהו דאבעי ליה לאסוקי דעתא דנפיל ארחי סוף סוף לא נפל ארחי ונפול אינהו תחלתו בפשיעה וסופו באונס הוא לא צריכא [ה]בכותל צר תנו רבנן [ו]הכלב והגדי שדלגו ממטה למעלה פטורין מלמעלה למטה חייבין [ז]אדם ותרנגול שדלגו בין מלמעלה למטה בין מלמעלה למטה חייבין

והתניא

בעלמא בור ברשותו פטור. דלא חייבה תורה אלא על בור ברה״ר וכדליף רבי ישמעאל טעמיה התם [לקמן נ.]: **בעלמא בור ברשותו חייב.** הואיל והפקירו. והכא מ״מ בהמה שאכלתן חייבת: **דבשלמא בור איכא למימר לאו אדעתיה.** דשור לנטורי נפשיה מבור וכיון דברשות נכנס דהא הפקיר רשותו חייב בעל הבור אבל פירות כו׳: **הא קא חזי להו.** ואפילו הואלקה בהן פטור. ואע״ג דכל תקלה בור הוא הנ״מ ברה״ר דאין לו רשות לתת שם תקלה: **ר׳ יוסי היינו ת״ק.** דקס״ד דלאו אתוך הרחבה קאי רבי יוסי דלבעי לחיובי דהא כתיב[ה] ובער בשדה אחר ולא ברה״ר אלא אצידי רחבה קאי דאין דרכה לאכול אלא להלך וזו שאכלה חייבת הלכך היינו ת״ק: **מחזרת איכא בינייהו.** [ו]דשמעינן לר״מ דאמר בצידי הרחבה משלמת מה שהזיקה וכגון דאזלה וקמה בצידי רחבה אבל מחזרת לא וקאמר רבי יוסי אין דרכה להחזיר רגלה ולאכול אלא להלך וזו שהחזירה ואכלה חייבת: **והא בבער בשדה אחר פליגי.** ואתוך הרחבה נמי מחייב ליה רבי יוסי: **ולא ברה״ר ומר סבר בשדה אחר ולא ברשות המזיק ברשות המזיק לימא פירך ברשותי מאי בעי אלא בעל הבית אלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור: לימא ליה מאי בעית ברשותאי.** וקרא למה לי: **דאילפא ורבי אושעיא.** דאמר אילפא לעיל בהמה שפשטה צוארה ואכלה מעל גבי חצירתה חייבת ורב׳ אושעיא דאמר בהמה הקופצת ואכלה מתוך הקופה חייבת: **איכא בינייהו.** ר״מ סבר מתוך הרחבה לעולם פטור אלא לפי מה שנהנית ואפילו בדאילפא ור׳ אושעיא ואמאי רבי יוסי לימר אין דרכה לפשוט צוארה על חצירתה ואין דרכה לקפוץ מדרך ולאכול אלא להלך ואית ליה דאילפא ורבי אושעיא: **מתני׳ מפני שהן מועדין.** לקפוץ. ובגרשות הניזק קאמר דמועדה לדגל היא: **על החררה משלם נזק שלם.** דהוי שן בגרשות הניזק: **ועל הגדיש חצי נזק.** מפרש בגמ׳ [כב.]: **גמ׳ תחלתו בפשיעה.** דאיבעי לאסוקי אדעתיה דלמא קפלי דהא אורחייהו לקפוץ: **וסופו באונס.** דהא נפלו וגפילה לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה: **הניחא למ״ד הו׳.** אמורלאי פליגי הא בפרק [המפקיד] (ב״מ ד׳ מב.): **דמקרבי כליס לגבי כותל.** טובא דליכא תחלתו בפשיעה דאי הוו קפלי לגבא ממתאי הוו קפלי וכי נפול להדי כותל ואיתבר מנא אנוס הוא: **שאפילו נפלו חייבין.** ואפילו למ״ד תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור: **משכחת לה בכותל רעוע.** שמעקה הגג רעוע דאפילו לגבי נפילה הוי פשיעה: **דאיבעי ליה לאסוקי.** בתמיה: **לא נפל ארחי ונפול אינהו הו׳.** כלומר כיון דסוף סוף לא נפל ארחי אין סופו בפשיעה: **בכותל לר.** שמעקה הגג לר ודאוק וכי הניחם בראש הגג הוה ליה לאסוקי אדעתיה דקפלי אמעקה דלרכן [ו](ומן המעקה שהוא לר נפלי). ליגמא אחרינא לר משופע: **מלמטה למעלה פטורין.** מנזק שלם וחייב בחצי נזק דמשונין הן: **אדם ותרנגול הו׳.** אדם אי נמי לאו אורחיה לקפוץ מלמטה למעלה חייב דאין באדם לד תמות אלא בהמה ותרנגול דרכו לדלג אפילו מלמטה למעלה: **בזקיקא**

שהכלב והגדי משלמין ח״ש אדם שהוא מועד משלם נ״ש. רפנ״פ. טו. ואין זה אונס. תר״מ וי״פ.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ו) עיין בס' מ"ש שגרס מייבין, ז) לקמן סב: שבת כח:, ח) [שבת כא:], ט) [רש"ל], י) [לעיל כ:], יא) [לקמן סב:], יב) רש"ל,

בזקיקין. קפילה: **סריקה.** שנועץ לפרניו בכותל שאין דרכו בכך ומשונים הן: **אשו.** השולח את הנערה: **משום חציו.** מחייבו הכתוב לאיסור קעביד דהוי כזורק חץ: **משום ממונו.** כשורו וכורו שהזיקו. וקס"ד דאיכא ביניייהו כגון שהדליק בגחלת שאינו שלו לדרבי יוחנן חייב דחליו הן ולר"ל פטור דלאו ממונו הוא: **הא לאו מלחו.** דאש מאליה הולכת ודולקת למרחוק: **הא ליה ביה ממשא.** דשלהבת היא המוזקת דאין לה ממש הלכך כי חייביה רחמנא משום חציו הוא דחייביה: **חציו דלגב הן.** דהוה ליה לרורות הלכך משלם מ"ג ואדם המדליק מש"ה חייב נ"ש שאין דין לרורות באדם: **לאו ממונו דבעל הבית הוא.** אלא דבעל חברה: **דאדייה אדוי.** שזרקו: **ועל מקום גחלת.** מקום שנפלה גחלת שם: **משלם חצי נזק.** לרורות הן והכלב עשאן. ליטא אחריתא דמשונה הוא: **ועל גדיש חוליה פטור.** דאשו משום ממונו והאי לאו ממונו הוא ולרורות ליכא למימר דהא ממקום גחלת ואילך דלקה אש מאליו. ומשום הכי אוקמה בדאדייה אדוי דאי אתה עם החברה כי אורחיה אי אתה מלא אמר לך חברה אמר לך אמרי מידי דאמקום גחלת חייב נזק שלם דאורחיה הוא ליטול חברה עם הגחלת: **ור' יוחנן.** דאמר אשו משום חציו מוקים לה בדאתה כי אורחיה דעל חברה נ"ש דשן היא ואמקום גחלת נ"ש דאורחיה היא וצידים עבד: **ואגדיש חוליה ח"נ.** דחציו דלגב הוא והיינו לרורות: **בירה.** בית גדול: **בגר חנוכה פטור.** שמלה להניחה ברה"ר לפרסומי ניסא: **לאו ממונו דבעל גמל הוא.** אלא דחנווני: **במסכסכת אש כל הבירה.** שהגמל עובר בפני כל הבירה ומסכסכו דהא ודאי הוי כולו כמקום גחלת אבל בעלמא שהאש הולכת מאליה לאו חציו הן: **מסכסכת.** מדלקת: **בשעמדה.** עמד הגמל במקומו וסכסך את כל הבירה שהיתה חבילתו גדולה כנגד כל הבירה. והגמרא לא שבק לאוקמי למילתיה ופרכיה: **כל שכן.** שהיה לו למהר ולנהגה אלא מסכסך: **בשעמדה להטיל מימיה.** דאתוס הוא וסכסכה: לאפוקי

והתניא הכלב. אמתניתין הו"מ למפרך אלא נטר עד דמייתי בריתא ופריך אתרוייהו: **דאפיך מיפך.** וא"ת למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס ד) [חייב] לחייב נ"ש דתחילתו בפשיעה דאורחיה וסופו באונס דלאו אורחיה ו"ל דלא אמר משום דתחילתו בפשיעה דאורחיה וסופו באונס דלאו אורחיה ו"ל דלא אמר משום לגבי רגל לחייב נ"ש לגבי קרן דאפילו פושע גמור לענין קרן לא חייבתו תורה אלא חצי נזק דאי לאו הכי אדי שנכנס לחצר הניזק וטרף ואכל לחייב נ"ש דתחילתו בפשיעה לענין דריסה ה) וכן כל קרן בחצר הניזק תחילתו בפשיעה לענין שן ורגל: **גדיא בסריבא.** שנועץ לפרניו בארץ וקופץ כמו הכלב ב) ולא דמי לסרוכי וסליק ג) ד) שנסרך בחבית עד שמגיע לגפה ד): **ועל הגדיש ח"נ.** ואע"ג דלגבי שולא בעיירה לא מחייב עד דמסר לו בשלמא לר"ל ולר' יוחנן עד דמסר לו גוזח פעמים שיש גחלת הרבה בחברה דהוה כמו מסר לו גוזח לר"י ושלהבת לר"ל: **אשו משום חציו.** לא שיבעיר בעצמו האש אלא כל מקום שפשע ולא שמר גחלתו חציו ניזקו: **אשו משום ממונו.** כלומר חיוב ממונו יש בו ה) ולא שיהא האש שלו דאפילו הדליק באש של אחר חייב ו) דכשכחן בפ' הכונס (לקמן דף טו.) בכופף קמטו של חבירו בפני הדליקה ומטיל ברוח מזויה וגבי גן שיצא ממתח הפטים ז) אע"ג דמסתמא מפקיר ליה ועוד אין לך אדם שיתחייב בדליקה שיפקיר הגחלים וידליק גדיש של חבירו ולא כפ"ה דפי' דאיכא ביניייהו דאדליק בגחלת שאין שלו: **רבי** יוחנן מ"ט **לא אמר בר"ל.** אע"ג דדריש טעמא דר' יוחנן מקראי הוה ליה לאוקמי קרא לדרשה אחריתי דסברא כריש לקיש א"ל קס"ד השתא דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה משום ממונו וקבעי היכא דכלו לו חציו ח) אמאי לא מחייב משום ממונו:

ממונו את ביה ממשא. אע"ג דבור אית ביה ממשא שמחייבה תורה לתבלו ולא לאבדנו מ"מ ממונו כעין חציו שדרכו לילך ולהזיק אית ביה ממשות א"נ בור נמי חשיב אית ביה ממשא דע"י כריית הבור משתנה ממשות של קרקע ונעשה חלל אבל מקום הילוך שלהבת אינו משתנה ממשותו אלא ט) שנעשה דולק ושוקע ואית ביה ממשא ממונו נמי אית ביה ממשא כגון לרורות ברוח ולא בשום דבר ואין שום ממון שלא יהא בו ממשא במה שפשע אבל יש חן שאין בו ממשות כגון שיבר כלי ברוח פיו י) ויש אש שאין בו ממשות כגון שלהבת בלא גחלת כדאמרינן בסוף בילה (דף לט.) הילכך דמו להדדי שאין בשניהם ממשות בהמזיק שפשע בו רק בגוף האדם: **דאדייה אדוי.** הו"מ לאוקמי באמת אנוחי ע"י שינוי יא) כדאמרינן בריש פירקין: **ורבי** יוחנן בראנחה אנוחי. לא מצי למימר בדאדייה אדוי: אדוי ועל כל הגדיש ח"נ אי אמר כמו [ב] כתו לאו כמאן דמי הוי על כל אשר הגדיש פטור: **לאו** ממונו דבעל כלב הוא. יב) דהוה לא הדליקו ועל אש של כלבו לא חייבתו תורה ואע"ג דלגבי בור אינטריך מיעוטא אית בור ולא שור בור דאמרינן בשור שנגח את הפרה (לקמן דף מח. ושם) תרי אית כתיב מ"מ פשוט ליה לגמרא משום ו) [לאיזה] דרשא דפטור על אש בהמתו דג' אבות נאמרו בשור ולא יותר יג): **במסכסכת** כל הבירה כולה. דהוי כולה מקום גחלת: **ואי** במסכסכת אמאי חייב. מנוונו הכל גם בעל הגמל יתחייב עמו כיון שגם הוא פושע בסכסוך אבל אי בלא מסכסכת ניחא ליה דלא הוה ליה לאוקמי אדעתיה שיהא גר מבחוץ יד) אבל כיון דאוקמיה במסכסכת טז) אי אפשר שלא ירלה הדליקה כיון שדולקת כל כך שמסכסכת כל הבירה דרך הילוכה והיה לו להרחיק ומונעה מלהיות הולכת ומסכסכת אבל אין לפרש אמאי חייב חנווני טז) בעל הגמל יתחייב הכל דהא לקמן (דף כג.) פריך וליחייב בעל הגחלת ואע"פ שבעל הכלב פשע גם בעל הגחלת יש לו להתחייב שלא שמר גחלתו יז) ומשני כשעמדה כלומר לאו במסכסכת דרך הילוכה אלא בעמדה במקום אחד והרבה כל כך במאזאי שמסכסכת כל הבירה בעמידה ופריך דכ"ש חנווני פטור לאו פטור לגמרי אלא כלומר פטור מחלקו של בעל הגמל דיותר מסכסכת בעמידה משאילו היתה הולכת ועוברת בלי עיכוב ומשני כשעמדה להטיל מימיה דאתוס הוא בעמידה זו יח): רישא

והתניא הכלב והגדי שדלגו בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה [א] ט) פטורין תרגמא רב פפא א דאפיך מיפך כלבא בזקירא וגדיא בסריבא אי הכי אמאי פטורים ב) פטור מנזק שלם וחייבין בחצי נזק: הכלב שנטל: אתמר ר' יוחנן אמר ג אשו משום חציו וריש לקיש אמר אשו משום ממונו וריש לקיש מאי טעמא לא אמר כרבי יוחנן אמר לך חציו מכחו קאזלי האי לא מכחו קאזיל ורבי יוחנן מאי טעמא לא אמר כריש לקיש אמר לך ממונא אית ביה ממשא הא לית ביה ממשא תנן הכלב שנטל חררה כו' בשלמא למ"ד אשו משום חציו חציו דכלב הוא אלא למ"ד אשו משום ממונו האי אש לאו ממונו דבעל כלב הוא אמר לך ריש לקיש הכא במאי עסקינן דאדייה אדוי דעל חררה משלם נזק שלם ועל מקום גחלת משלם חצי נזק ועל גדיש כולה פטור ורבי יוחנן ד דאנחה אנוחי על חררה ועל מקום גחלת משלם נ"ש ועל הגדיש משלם חצי נזק תא שמע ג) ה גמל טעון פשתן ועבר ברשות הרבים נכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקן בנרו של חנווני והדליק את הבירה בעל גמל חייב הניח חנווני נרו מבחוץ חנווני חייב רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור בשלמא למ"ד אשו משום חציו חציו דגמל הוא אלא למ"ד משום ממונו האי אש לאו ממונא דבעל גמל הוא אמר לך ריש לקיש הכא במאי עסקינן ו במסכסכת כל הבירה כולה אי הכי אימא סיפא אם הניח חנווני נרו מבחוץ חנווני חייב ואי במסכסכת אמאי חייב בשעמדה עמדה וסכסכה כ"ש דחנווני פטור ובעל גמל חייב אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון שעמדה להטיל מימיה רישא

הגהות הגר"א

[א] גמ' בין מלמטה למעלה פטורין. נ"ב גירסת הרי"ף והרמב"ם חייבין ומפרשים תרגמת ר"פ לקמיתא דרבא. (ועבהגר"מ ס"ש ס"ק): [ב] תוס' ד"ה וכי יוחנן כו' לפי כח כתו כו'. נ"ב וכ"פ הרמב"ם. ולא"ש בסימן ג' מולק (ועבהגר"מ סימן ס"ק ס"ק יג וכמ' שנ"ב ס"ק ג):

מוסף רש"י

והדליק את הבירה בעל גמל חייב. שלא היה לו להגביל בחבילתו שתכנס לתוך (שבת כא:). **בגר חנוכה פטור.** מנוי, שבלשות פרסום מצוה הניחה שם (שם).

מוסף תוס'

א. [ז]לעיל בספ"ק (טז:) דשמואל (ד)אמר דטרפה ארי לאו אורחיה דפריך לה מההיא דחיה שנכנסה בחצר הניזק וטרפה ואכלה משלם נ"ש, ומאי פריך, דלמא היינו משום דתחילתו בפשיעה לגבי דריסה וסופו באונס לגבי טריפה. כ"מ. ב. ולאו אורחיה בהכי אלא לקפוץ בבת אחת. כ"פ. ג. דהתם מיירי. כ"פ. ד. ואורחיה בהכי. כ"פ. ה. כמו שורו או בורו, שחייב מחמת שהיה לו לשומרם שלא יזיקו. כ"פ. ועי' פמ"ו. ו. והא דאמר משום ממונו לאו דוקא, אלא ר"ל תקלתו. כ"פ. ז. דליכא לחיוביה משום חציו. כ"פ. ח. שהאויר מתחמם. רשב"ם. ט. דהיינו בכנפיהם. כ"פ. י. דשם המזיק זהו רוח. כ"פ. דתרנגולין אין הבעלים יודעים באיזה דבר יש להם להזיק בגופם או בכנפיהם, לפיכך יש לו לשמור את ממונו שלא יזיק בשום ענין, הלכך חשיב ליה אית ביה ממשא, אבל האדם הוא יודע שיש לו להזיק ברוח פיו, א"כ לית ביה ממשא. גליון בשיטמ"ק. יא. [ז]מחייב אמקום גחלת חצי נזק. כ"פ. יב. וא"ת לפי מה שפירשתי לעיל דמחייב אפי' בגחלת שאינה שלו, מאי פריך, י"ל דמ"מ פריך כיון. כ"פ. ועי' פי יסופש. יג. דנהי דחייב כשנוטל כלבו אש שלו, היינו לפי שמוטל עליו לשומרו שלא יזיק ברוח מצויה, והיינו רוח מצויה מה שכלבו לוקחו ומזיק בו, אבל הכא אש של חבירו אינו מוטל עליו כלל. כ"פ. יד. [ז]במה שהאש אחוז בפשתן ליכא פשיעה, שהרי מחמת שהניח נרו מבחוץ הוא, ובמה שאחוז האש (נמי) בבירה נמי ליכא פשיעה שהרי ע"י הרוח קפץ דרך הילוך הגמל ברה"ר בלא קירוב הכותל. כ"פ. טו. נהי דליכא פשיעה באחיזת האש בפשתן מן הנר, דמשום דהניחה מבחוץ הוא, מ"מ פשע בסכסוך, [דהא]. כ"פ. טז. כלל. תר"ת וי"ל. יז. והכי נמי הכא, אע"ג דבעל גמל פשע, חנווני נמי פשע. תר"ת וי"ל. כיון שהניח נרו בחוץ. רשב"ם. יח. גם בסכסוך, שהרי לא היה יכול להרחיקו מן הכותל. כ"פ.

נר מצוה

נג א ב מיי' פ"ב מהל' מזקי ממון הלכה טז סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף יב:
נד ג מיי' פי"ד מהלכות מזקי ממון הלכה טו סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' תיט סעיף ו:
נה ד מיי' שם פ"ב הלכה ח סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שלב:
נו ה ו מיי' שם פי"ד הלכה יג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תיט סעיף יב וכהגר"ס וע"ש בטור:

רבינו חננאל

ואקש' והתניא הכלב והגדי שדילגו בין כך ובין כך חייבין, ותרגומה דאפיך מפיך כלבא בסיקרא וגדיא בסרכא. פי' דרך הגדי בסיקרא כדאמרי' (עירובין טז, א) כדי שיזדקר הגדי בבת ראש, והכלב בסריבא כדאמרי' (עי' שבת קנה, ב) דלמ' אתי למיסרך. וכיון שדילגו בשינוי דלאו כי אורחייהו, הוה ליה משונה, וקיימ' לן משונה בחצר הניזק פטורה מנזק שלם וחייבי' חצי נזק כרבנן. איתמ' ר' יוחנן אמ' אישו משום חציו, כאילו בידיו מכה והוא המזיק בעצמו ודינו כדין אדם המזיק בעצמו. ריש לקיש אמ' משום ממונו, כלומ' כמו שמתחייב בנזק שורו וכיוצא בו שחייב בהיזקן, כך באשו דהא אינו הולך מכחו ומזיק אלא מכח הרוח, וכל מה שחייב בנזקי ממונו חייב באשו. ור' יוחנן אמ' אינו ממונו, דהא השלהבת המזקת אין בה ממש להשמר כמו השור וכיוצא בו. ואקשי' על ריש לקיש ממתני' הכלב שנטל את החררה והלך לגדיש כו'. בשלמ' ר' יוחנן (כו') דאמ' אשו משום חציו, חציו דכלב הן, לפיכך חייב בעל הכלב. אלא לריש לקיש דאמ' משום ממונו האי אש לאו דבעל הכלב הוא, לבעל החררה הוא. וראינ"ו לר"בות"ינו ה"גא"ינים" בשמ"ועה" ז"ו פי', וג"ראש"ה לנ"ר ב"ו ב"ערוכ"א ב"עיקר" ה"ד"ק, ו"לפ"יכך נ"מנ"ענו" מ"לדברי", ל"א ב"ענ"יין הפ"ירו"ש ול"א ב"פירכ"א. ופריק ריש לקיש כגון דאדייה אדויי, כלומ' לא הגביה את החררה אלא בדרך דידוי הביאה אל הגדיש, ולא יצתה הגחלת מחזקת בעליה. ועל החררה משלם נזק שלם, שזה דרכו לחטוף (ולוכל) (ולאכול), ועל מקום הגחלת משלם חצי נזק שמעשה עשה בידים אבל משונה היא, ומשונה בחצר הניזק חצי נזק כרבנן. ועל שאר הגדיש פטור, שאינו ממון בעל הכלב שהרי לא עקר הניחה ובעל הגחלת נמי לא מיחייב דהא אוקימנא דקתני ואם הניח חנוני נרו מבחוץ חנוני חייב, ואי במסכסכת אמאי חנוני חייב, הגמל הזיק בידים. ופריק בשעמדה. ואקש' כל שכן אם עמדה ומסכסכת ודאי היא הזיקה בידים, חנוני אמאי חייב. ופרק' אנוסה שעמדה להטיל מים ולא סכסכה. לקמן (כג. א) בששומר גחלתו והכלב תחת הרוציאה. ור' יוחנן אמ' אפי' אנחה אנוחי, כגון שעקר והניח, על החררה ועל מקום גחלת נזק שלם, שדרך הכלב לחטוף חררה בגחלת דבוקה (ולוכל) [ולאכול], ועל שאר הגדיש חצי נזק דמשונה היא. מ"ש גמל טעון פשתן עובר ברשות הרבים וכו'. בשלמ' לר' יוחנן חיציו שלגמל הן, אלא לריש לקיש לאו ממון בעל גמל הוא. ופריק ריש לקיש במסכסכת כל הבירה. פירו' מסכסכת כגון ליחכה ניורו וסיכסכה אבניו (לעיל ו, א), שעמד הגמל והדליק כל הבירה בסיכסוך כעין חיכוך שנמצאת הדלקת כל הבירה כגון מקום גחלת בגדיש (דלרב) [דלדברי] הכל נזק שלם. ואקש' אהדין פירוק, סיפא דקתני ואם הניח חנוני נרו מבחוץ חנוני חייב, ואי במסכסכת אמאי חנוני חייב, הגמל הזיק בידים. ופריק בשעמדה. ואקש' כל שכן אם עמדה ומסכסכת ודאי היא הזיקה בידים, חנוני אמאי חייב. ופרק' אנוסה שעמדה להטיל מים ולא סכסכה.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

רישא בעל גמל חייב וכו'. תע"ג דמעיקרא נמי הוי טעמא דרישא וסיפא דמעיקרא היה הטעם פשוט יותר למאן דאמר אשו משום חצי דמתחייב בעל הגמל על תחלת הלקת הפשתן ואע"פ שהאש הולכת מעצמה ע"י רוח מצויה אבל למ"ד משום ממונו דלא מחייב אלא על שמסכסכת הבירה וזה לא פשע כ"כ אלא ראה הדליקה עד שעמדה סמוך לבירה ואז לא היה יכול לסלקה לפי שעמדה להטיל מיניה ולכך הוצרך לפרש דאפ"ה חייב דלא מיבעי ליה לאפושי בטעיניה דהוה ליה לאפוקי אדעתיה כשיכנס פשתנו לתוך התנות ותדליק בגר ותעמוד להטיל מיניה לא יוכל לסלקה משם: **והיה גדי כפות לו.** [א] מימה דליתני בריש[ב] גדי ועבד סמוך וכסיפא[ג] גדי ועבד כפות דהוי רבותא טפי ופי' רשב"ם דגדי נמי[ד] היה לו לברוח וריש[ה] דקתני גדי כפות ועבד סמוך דוקא בכה"ג חייב וכסיפא גדי סמוך ועבד כפות לו[ה] פי' לו עבד כפות לו[ו] וה"פ גדי סמוך לו ועבד כמו שאמר בריש[ז] שהיה סמוך לו פטור תע"ג דלא קס ליה בדרבה מיניה משום דהיה לו לברוח ועבד כפות לו וגדי כמו כן כפות כמו שאמר בריש[ח] פטור תע"ג דלא היה לו לברוח דקיס ליה בדרבה מיניה והוה דסוף פירקין (ל' ס.) עבדו כגופו שור כממונו חייבי בעבד ושור כפות והבעלים עומדים אצלם וכשהיה הגחלת על לב עבדו פטור שמחמת בלבו שהאדון יסירנה ולא יסמוך אתשלומין אבל כשהיה על לב שורו אינו חושש האדון להסירה לפי שישלם לו דמי שורו ור"ת מפרש דאיצטריך גדי כפות דחייב תע"ג דפטרינן טמון בתש דדרשינן מה קמה בגלוי אף כל בגלוי וס"ד דכל דבר דלאו אורחיה הכי לאו כעין קמה הוא ופטור וגדי אין דרכו להיות כפות וס"ד למפטריה וקמ"ל דאפ"ה בריש[ז] דאפ"ה חייב וסיפא דמסוף הוא דהוי כי אורחיה פטור[ז] דכתר מתניתין דהכונס (לקמן דף פח:) בתר פלוגתא דטמון דר' יהודה ורבנן ובתר הך בבא דגדי כפות קתני ומודים חכמים לר' יהודה במדליק הבירה שמשלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח בבתים והפסיק התנא בהאי בבא כדפרישית דאשמועינן דאע"ג דלאו אורחיה בגדי להיות כפות חייב ואפילו למ"ד אשו משום חצי דלא שייך בדידיה למפטר טמון[ח] מ"מ איצטריך לאשמועינן דחייב היכא דכלו לו חצי לאחר שריפת העבד ואע"ג דשריפת העבד מחמת חצי ושריפת גדי מחמת ממונו שייך ביה שפיר קס ליה בדרבה מיניה הואיל וע"י מעשה אחד בא הכל ותדע דלמ"ד משום ממונו מוקי כשהלית בגופו של עבד ופטרינן ליה תע"ג דלא הלית בגופו של גדי ולפי' ר"ת ורשב"ם אחי שפיר הא דנקט גדי ולא נקט גדים ובקונטרס פי' משום דמסקינן בגדי דחד ועבדא דחד ופתמא העבד לבעל הגדים שאדם מניח עבדו לשמור גדישו ולפירושו ל"ל הא דפריך מאי למימרא הוה מצי למימר ולטעמיך מיקשה לר' יוחנן אמאי נקט גדי: **קטל תוריה עבדא ה"נ דלא מיחייב.** פ"ה הא כתיב כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו וקשה דאם רצה לומר דה"ה לגבי אשו דמשלם שלשים של עבד הא אי אפשר לומר כן דבפ"ק (דף ט:) אמרינן התשור משלם שלשים של עבד משא"כ באש ואם ר"ל דכי היכי דהתם משלם קנס[ט] ה"נ משלם דמי הגדי[י] הא לא גמרינן ממון מקנס ור' ר"י דהכי פריך ה"נ דלא מחייב בממון אהזיק עם הריגת העבד והא בדבר שממונו עושה לא שייך קס ליה בדרבה מיניה[יא]: **בגדי** דחד ועבדא דחד. [יב] וכן נמי אמר רבא בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף עד.) רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו ושיבר הכלים בין של גרדף בין של כל אדם פטור וקשה דבפ"ק דסנהדרין (דף י. ושם) אמר ממון לזה ונפשות לזה חייב ומירץ הר"ר יאמר בר מרדכי[יג] דכל רודף אחר חבירו חשיב מיתה ותשלומין לאחד משום דמחייב מיתה לכל אדם דהכל חייבין להורגו להגיל הגרדף ור"ת מפרש דבכל מקום מיתה לזה ותשלומין לזה פטור לגד מעדים זוממין דבעינן שיתקיים כאשר זמם בכל אחד ואע"ג דבעדים זוממין נמי כשהוא מיתה ותשלומין לאחד פטור התם משום דבהוה גברא מתקיים כאשר זמם והבית רמיה דגמרינן (כתובות דף לה.) שאין מיתה ותשלומין מלא יהיה אסון עגם יענש הא אם יהיה אסון לא יענש והתם מיתה לאשה ותשלומין לבעל ומיהו אין זה ראיה דעל כרחך ל"ל דהא חשיב מיתה ותשלומין לאחד כיון שהן גוף אחד דאי לאו הכי למאי דבעי למימר מעיקרא בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף עד.) גבי רודף דמיתה לזה ותשלומין לזה חייב היכי הוה משני ליה לקרא[יד] ועוד הביא ראיה דתנן במכילתין (דף לד:) דהוא שהדליק הגדים או שחבל בחבירו בשבת פטור דקס ליה בדרבה מיניה תע"ג דהוי מיתה לשמים ותשלומין לחבירו ואין זה דיוקא דזה חשיב מיתה ותשלומין לאחד וקלת קשה לר"י מה חידוש יש בגדי דאחד ועבדא דאחד שהיה של אחד הלא אין מתחייב מיתה לפי שהפסיד לו עבדו דאפילו הרג עבד של עלמו חייב וצריך לדחוק דמ"מ ג"כ חידוש יותר מי[טו]:

חציו דחרש הן. מימה לר"י אי חשיב מסירה לחרש כרוח מצויה לר' יוחנן נמי מחייב ואי לא חשיב כרוח מצויה א"כ מה קשה לר"ל הא לא דמי למסר שורו דהא כ"ע מודו דאין חייבין כלל על האש אלא ביכולה להזיק ברוח מצויה ואומר ר"י דלמ"ד אשו משום חצי הוא לא מחייב אלא באש שיכול להזיק ברוח מצויה הרבה וקרוב לודאי שיזק כעין חצי והכא אין במעשה השולח קרוב לודאי שיזק אלכך לא דמי לחציו דחרש הן אבל הא דמסר לו אדם אחר אמסר מידי דהוי אמסר שורו הקשר כראוי לחרש דחייב דדרכו (א) לנטורי ע"י עסקיו של חרש אע"ג דלא הוי קרוב לודאי כעין חצי והא דפוטר ר' יוחנן אפילו במסר לו שלהבת שלהבת לא בריז הזיקא כמו שור דלאמרינן בפרק קמא (דף ט:): טמון

ראשא בעל גמל חייב דאפושי בטעינה סיפא חנוני חייב דלא איבעי ליה לאנוחי נרו מאבראי תא שמע [ב]המדליק את הגדיש והיה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור בשלמא למ"ד אשו משום חציו משום הכי פטור אלא למאן דאמר אשו משום ממונו אמאי פטור אילו קטל תוריה עבדא הכי נמי דלא מיחייב אמר לך רבי שמעון בן לקיש הכא במאי עסקינן כשהצית בגופו של עבד דקס ליה בדרבה מיניה אי הכי מאי למימרא לא צריכא בגדי דחד ועבד דחד ת"ש [ג]השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים בשלמא למ"ד אשו משום חציו דחרש הוא אלא למאן דאמר אשו משום ממונו אילו מסר שורו לחרש שוטה וקטן הכי נמי דלא מיחייב הא אתמר עלה [ד]אמר ריש לקיש משמיה דחזקיה לא שנו אלא בשמסר לו גחלת וליבה אבל מסר לו שלהבת חייב מאי טעמא ברי היזיקא ורבי יוחנן אמר אפילו שלהבת פטור קסבר צבתא דחרש קא גרים לא מיחייב עד דמסר ליה גווזא סילתא ושרגא אמר רבא קרא ומתניתא מסייע ליה לרבי יוחנן קרא דכתיב [ה]כי תצא אש מעצמה ישלם המבעיר את הבערה ש"מ אשו משום חציו מתניתא [ו]דתניא פתח הכתוב בנזקי

נחפושי. גמליה בטעינה עד שתכנס לתוך התנות: **והיה גדי כפות לו.** לגדים: **ועבד סמוך לו.** לגדים: **ונשרף עמו חייב.** תגדי ותגדים לפי שאין לו דין מיתה בשביל העבד שהיה לו לברוח: **עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרפו עמו פטור.** תגדי ותגדים דקס ליה בדרבה מיניה שהורג העבד נהרג דכתיב נקס ינקס (שמות כא). והאי דנקט גדי משום דמוקמינן לקמן בגדי דחד ועבד דחד דבגדים ועבד ליכא לאוקמינן הכי דאורחא דמלתא לשדורי חייבים עבדיה לשמור גדישו. ואידי דנקט גבי עבד כפות וסמוך נקט גבי גדי כפות וסמוך ואע"ג דבגדי אין לומר היה לו לברוח שהרי אין בו דעת ואם אינו כפות וסמוך נמי חייב כדאמרינן בשלהי פרקין (דף מ.) שורו כממונו: **אם קטל תוריה עבדא ה"נ דלא ניחייב.** ממון הא כתיב כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו (שמות כא): **שהלית בגופו של עבד.** דהא ולאי ממש הרגו: **בגדי דחד ועבדא דחד.** ואיצטריך לאשמועינן דאע"ג דאין חייב מיתה בשביל הגדי מפסיד בעל הגדי: **אילו מסר שורו לחרש ה"נ דלא מיחייב.** הא אמרינן בפ"ק (ד' י.) חומר בשור מבאש שאם מסרו לחרש חייב: **גחלת וליבה.** החרש דלא דמי לשור דשור מזומן להזיק אבל הא דגחלת חרש עביד ליה להזיק: **ברי היזיקא.** מזומן היזיקו והוי כשורו: **ור' יוחנן אמר אפילו שלהבת פטור.** ור' יוחנן לטעמיה דאמר [ע"א] אשו משום חציו והכא חציו דחרש הן: **גווזא.** עציס יבשים: **וסילתא.** עציס קטנים דקיס דהאי ולאי פושע הוא: **תגא מעצמה.** משמע וליכא לאוקמי קרא כשהדליק הוא עצמו גדישו של חבירו אלא בתוך שלו הדליק והאש הלכה מעצמה ואפילו הכי קרי מבעיר את הבערה כאילו הדליקו בעצמו אלמא אשו משום חציו: בנזקי

מסורת הש"ס

א) לקמן מג: סא"; ב) לקמן נו. נט: קדושין מב:, ג) לעיל ט: נט: [ע"ש], ד) לקמן ס"; ה) [עי' תוס' כתובות ל: ד"ה רב אמר],

מוסף רש"י

והיה גדי כפות לו. לגגדים, **חייב.** תגדי ותגדים ופטור על העבד דהיה לו לברוח (לקמן מג:). מייב על הגדי, דבעלי חייס נמי אתרכו מאו הקמה, ומשום דקס ליה בדרבה מניה ליכא למפטריה, אלינו מייב מיתה על העבד, דהואיל ואינו כפות היה לו לברוח ופטור עליו ממיתה ומתשלומין (לקמן מא:). **עבד כפות לו וגדי סמוך לו כו' פטור.** אפילו על הגדי ועל הגדים, דחייב מיתה על העבד, דכתיב (שמות כא) נקס ינקס, וקס ליה בדרבה מניה, ואפילו לא התרו בו שאינו נהרג, הא ק"ל דחייבי מיתות שוגגין פטורין, ונבדי לא שני לן בין כפות לשאינו כפות, ואיידי דנקט עבדא נקט בגדי, ואיכא דאמרי בגדי נמי דוקא נקט סמוך פטור, דהיה לו לברוח, והכי קאמר היה עבד כפות ולו לו גדי סמוך לו פטור, ואע"ג דפשיט בשלהי פרק שני (מ.) שורו כממונו, דאם הגיח גחלת עליו ונפלה מייב, התם הוא דהגיח על גבי שור, דלא היה לו לשור ליטול, אבל הכא היה לו לברוח (לקמן מא:). **פטור מדיני אדם.** לשלם, **וחייב בדיני שמים.** פוטעות לשלם לרשעים שנתכוון להפסיד את יבמלו (גיטין נג.). לא שנו. דהשולח הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם, אלא כשמסר לו גחלת וליבה. אותה החרש (לעיל ט:). **ברי הזיקא.** מצורר הזיקו לכל שהא מחמת הזיק. ברי, מזומן (שם). **צבתא דחרש קא גרים.** אחיתו של חרש גמרה הבנבר שהוא עצלה והוליכה לגדים, לבתת, אחיתו וכתו, מלשון לבתא שקורין עציינ"ש. ל"א גרסינן לוותא, יתורו של חרש שנתיחד עם השלהבת ונטלה, ולשון לוותא שולא"ש כדאמרינן (ב"ב כא.) ליטוי לוותא לחברו (לעיל ט:). **גווזא.** קוליס, **סילתא.** עציס דקיס (לקמן נט: ס:). **ישלם המבעיר את הבערה.** תע"פ שהדליק כתוך שלו והיא יצאה מעצמה ע"י קוליס שנתלה, חייב לשלם, לפי שלא שמר את גחלתו שלא תצא ותזיק (שמות כב ה).

מוסף תוס'

א. פירש רש"י ד"ל ד"ה אם לא היה גדי כפות, לפי שאין הגדי בן דעת לברוח, אלא משום דנקט וכו'. רשב"ם. ב. גבי חיובא. ר"ש. ג. גבי פטור. ר"פ. ד. כל שאינו כפות אינו חייב עליו, שאף הוא. רשב"ם. ה. גר"פ: וא"ת בסיפא אמאי נקט גדי

נז א מיי' פי"ד מהלכות נזקי ממון הלכה י סמג עשין סט:

תורה אור השלם

1. כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֶה שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמְּבַעֵר אֶת הַבְּעֵרָה: שמות כב ה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה חציו כו' דדרכו לנטורקי על ידי עסקיו:

רבינו חננאל

רישא בעל גמל חייב דלא איבעי ליה לאפושי בטעינה דליעול בגו חנותא למיחך בדליקתא, ודמי כמן (דאסיק) [דאסיק] תורא דמינטר ואזיק דחייב מן דאפקיה. סיפא חנוני חייב דלא איבעי ליה לאנוחי נרו מאבראי, וכיון דאנחיה הוא, ברא הזיקה. ת"ש המדליק את הגדיש כו', היה עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור. בשלמ' לר' יוחנן פטור משום דקס ליה בדרבה מיניה שחייב על העבד דין מיתה. אלא לריש לקיש, הלא השור כשיגח עבד משלם בעל השור ואע"פ שהשור חייב מיתה. ופירק ריש לקיש כגון שהצית המדליק אש בידיו בגופו שלעבד, והרגו, וממנה יצאה האש והדליק הגדיש. דהא ודאי חייב על העבד דין מיתה, קם ליה בדרבה מיניה, וקיימא לן אין מת ומשלם (עי' לקמן ע. ב). ואקשי' זה לא היה צריך לתנא לשנותו. ופריק אפי' גדיש דחד וגברא דחד. סד"א הני מילי אין מת ומשלם כגון דמיתה ותשלומין לחד, אבל מיתה לחד ותשלומין לחד לא, קמ"ל. ת"ש השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור. בשלמ' לר' יוחנן חיצי חרש הן ולפיכך פטור. אלא לריש לקיש אילו מסר שור נגח לחרש והזיק השור הכי נמי דבעל השור פטור. ופרקי' לריש לקיש לא שנו שפטור השולח את הבעירה אלא בזמן שמסר לו גחלת וליבה החרש, שהרי קנאה החרש בשנוי מעשה והאי הליבו. אבל אם מסר לו שלהבת שממונו כמות שהוא חייב בעל גחלת כמו שחייב בשורו. ור' יוחנן דאמ' אפי' מסר לו שלהבת פטור, אמ' לך צבתא דחרש גרים, כלומר המעשה שלחרש הוא, ועד שימסור לו עצים מכותתין כעין קנה מרוסס (עי' שבת פ. ב) שהאש כשמתאחזת בהן אינן צריכין ליבור, כגון זה ודאי מעשה השולח הן. (פסק) והיל' כר' יוחנן בבולהו. ואע"ג דשני ריש לקיש, אשנייה לא סמכינן. אמ' רבא קרא מסייע ליה לר' יוחנן דכתי' (שמות כב. ה) כי תצא אש וגו', מתניתא, דתניא, פתח

סמוך לו ועבד כפות לו דשייך קלב"מ, אפי' היה סמוך לו מ"מ פטור מן הגדי משום דהיה לו לברוח, וי"ל דתרתי קתני. ז. אור גדי סמוך. רשב"ם. ז. דקלב"מ וכו', ולא מפני שיכול לברוח, דבהמה אין דרכה לברוח. תוס"ת ור"פ. ח. אלא היכא דכלו לו חציו (כדלקמן כג ע"א) והכא ע"כ מיירי בלא כלו חציו, דאי בשכלו לו חציו אמאי חייב בל העבד מיתה וכו' והא משום ממונו לא מצי לאיחייבי מיתה על העבד. כ"פ לקמן כג ע"א ד"ש טמון. ט. ולא אמרינן קלב"מ. רשב"ם. י. [ן][לא אמרינן קלב"מ. רשב"ם. יא. הכי נמי דלא שייך בקטלא דאשו, כיון דמשום ממונו הוא. תר"ת ור"פ. יב. הכא משמע דמיתה לזה ותשלומין לזה קם ליה בדרבה מיניה ופטור מתשלומין. תר"ת ור"פ. יג. דבכל מקום מיתה לזה ותשלומין לזה חייב ועבד כפות לו ורודף שאני. תוס' מתות לא ע"א ד"ה רב אמי. ועי' מהר"ם ורש"ש כאן. יד. [ד]כשיש אסון פטור. תוס' כתובות שם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בנזקי ממונו. דכתיב[ו] כי תצא אש דמשמע מעצמה: **בנזקי גופו.** דקרי ליה מבעיר: **היכי משכחת לה.** מילו אדם זורק חץ והזיק בטמון (ח) לא מיתייב בנזק הא קיימא לן בהאי פירקין (דף כו:) פצע תחת פצע [שמות כב:] לחייב את השוגג כמזיד ואונס כרצון. ליטמא אחרינא אי מן קן לעולם בטמון הוא נכנס ומזיק ולא שמעתי: **וניחא ליה. ומשני** לה הכי: **ונפלה גדר.** של חצר: **שלא מחמת דליקה.** דאי מחמת דליקה חציו הוס: **דלגו לו חציו.** שבשעה שהדליק האש הסיירו זריקת חץ לא היה יכול להזיק בחצר אחרת: **איה ליה נמי משום ממונו.** והיכא דליכא לחייביה משום חציו ואיכא לחיובי משום ממונו מחייבינן ליה הלכך לענין גלוי אע"ג דכלו לו חציו חייב משום ממונו: **וכגון שהיה לו גגודרה.** בטרם תעבור הדליקה אם היה לו שהות ויכול לגודרה: **ולא גדרה.** דאע"ג דליכא לחיוביה אהבער ראשון מתחייב על אם סופו שלא שימר גחלתו לגדור בפניה: **שורו הוא ולא עפר בחפיר.** הרי זה ככונס שורו לדיר ולא נעל בפניו ויצא והזיק: **וכי מאחר דמאן דאיה ליה משום חציו איה ליה נמי משום ממונו מאי ביניייהו.** היכא דגחלת שלו היתה מאי איכא בין ר' יוחנן דמחייב ליה משום חרבי לר"ל דלא מחייב ליה אלא משום חדא דהא על כרחך היכא דגחלת שלו נמי פליגי דהא אמרן לעיל [כב.] לרבי יוחנן אשו משום חציו אלמא באשו נמי פליגי היכא דגחלת שלו בשלמא עד השתא דשמעינן משום חציו דוקא ולאו משום ממונו וכדאמרת ממון אית ביה משום אש לא אית ביה משום אש היכא דאיתיה ממונו ואיתיה חציו כי הך דנפלה גדר דכלו לו חציו דלמ"ד משום חציו דוקא פטור אבל השתא לתרוייהו חייב מאי ביניייהו: **נחייבו בד' דברים.** למ"ד משום חציו נמי מחייבינן ליה אם ברף אשו יד אדם חייב באחרבעה דברים נזק ועבר ריפוי ושבת אבל בבושת לא דאמרינן בשילהי פירקין [מז.] אינו חייב על הבושת עד שיהא מתכוין אבל ד' דברים חייב דפשיעה היא דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שהרוח מוליכתה וכדאמרינן בשילהי פירקין [שם] נפל מן הגג ברוח מצויה חייב בד' דברים ופטור על הבושת למ"ד משום ממונו פטור. והוא הדין נמי דאיכא ביניייהו כל הני דלעיל [כב.] כלב וגמל דלמ"ד משום חציו חייב דהא ממונו אע"ג דלאו חציו וחציו אע"ג דלאו ממונו אית ביה ולמאן דלית ביה חציו פטור אא"כ מסכסכת כדאוקימנא לעיל [שם] והאי דנקט ד' דברים משום דאפילו היכא דהגחלת שלו משמע לו דיש חילוק בדבריהם ועוד דמילתא דשכיח היא. מפי המורה שמעתי: **אבל לשון ראשון נראה לי: מאן חייב בעל הכלב.** אמתניתין מהדר דקתני על הגדים משלם חצי נזק: ה"ג **וליחייב נמי בעל הגחלת.** דהא בין מר ובין מר משום ממונו אית להו הלכך לר' יוחנן דאמר לעיל [שם] על הגדים משלם חצי נזק דכרורות הן לשלם בעל הגחלת חצי האחר דהא ממונו הוא ורים לקים דאמר על הגדים כולו הוי פטור לשלם בעל הגחלת כולה וקס"ד **ג**דגחלת **(ט)** דחד ותרתי וגדים דחד: **בששימר גחלתו.** שבעל דלתות ביתו יפה ואונס הוא: **זאת אומרת.** מדחייב לבעל כלב אחרבה נזק שלם אלמא לאו שיורי הוא **זה שחתר את הדלת: דסתם דלתות חתורות הן אצל הכלב.** ולא מיתה משונה הוא ופלגא נזקא משלם: **בגדיש דעלמא.** אמאי משלם **(ג)** מדרה הא שן הוא ובעינן שדה אחר דניזק וליכא: **ספשוט.** דמדקא משלם חדרה: **דפי פרחו.** של מזיק האוכלת בחצר הניזק: בחצר

בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו לומר לך אשו משום חציו אמר רבא קשיא ליה לאביי למ"ד אשו משום חציו טמון באש דפטר רחמנא היכי משכחת לה וניחא ליה [א]כגון שנפלה דליקה לאותו חצר ונפלה גדר שלא מחמת דליקה והלכה והדליקה והזיקה בחצר אחרת דהתם כלו ליה חציו אי הכי לענין גלוי נמי כלו ליה חציו [א] אלא למאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו [ב]וכגון שהיה לו לגודרה ולא גדרה דהתם שורו הוא ולא טפח באפיה וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו מאי ביניייהו איכא ביניייהו [ג]לחייבו בארבעה דברים: על החררה משלם כו': מאן חייב בעל כלב וליחייב נמי בעל גחלת [ד]בששימר גחלתו אי כששימר גחלתו מאי בעי כלב התם [ה]בשחתר אמר רב מרי בריה דרב כהנא זאת אומרת סתם דלתות חתורות הן אצל כלב דאכלה היכא אילימא דאכלה בגדיש דעלמא הא בעינן [ו]וביער בשדה אחר וליכא לא צריכא [ז]דאכלה בגדיש דבעל חררה תפשוט [ח]דפי פרה כחצר

ולחייב בעל הגחלת. אמאי ליטמא לאו דוקא דהא מיתוקמא דאכלה בגדים דבעל החרה [ג] אלא כלומר [ד] שיפטר בעל הכלב מחלקו של בעל הגחלת ולא יאכל כי אם הרביע ות"ת ואמאי לא פריך וליפטר בעל הכלב מן החרה [ה] [ו] וגראה מכאן לדקדק דיותר יש לאדם ליזהר עצמו אלא זיק אחרים משלא יזק [ז] שמחויב לשמור גחלתו מן הכלב אע"פ שאין לו רשות ליכנס לביתו כדי שלא יזיק אחרים ואפשר לשמור עצמו כדי שלא יכנוס לכלב כדי ליטול חררתו וכן משמע בהמניח (לקמן דף נא.) בשמעתין דקדרין דפריך אי נתקל פושע שני נמי ליחייב אלמא חשיב שני פושע לחייבו בנזק שלישי ואינו פושע לענין שיפטר ראשון בנזקיו: **בששימר** גחלתו. ות"ת ומה שמירה היא זו כיון שיכול הכלב ליכנס שם בתחילה לסתם דלתות חתורות הן אצל הכלב וי"ל כיון דעבר כדעבדי אינשי לא אטרחוהו רבנן טפי: **בשחתר.** ואם תאמר ולישני כגון דנפלה גודא בגיליא וידע בעל הכלב ובעל הגחלת לא ידע ויש לומר דאין זה רגילות בעל הכלב ידע ובעל הגחלת [ז] לא ידע ולקמן גבי עיזי דבשדות רגילות הוא לפעמים: **סתם** דלתות חתורות הן. תימה דלמא [ח] משום דהוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס תחילתו בפשיעה משום פתיחה [ט] ויש לומר דא"כ לא מיתייב בתחילה כ"א רביע כי היכי דהוה מתחייב בפתיחה [י] שהיה בעל הגחלת מתחייב מחצה אבל אין נתרץ דלא אמרינן תחילתו בפשיעה בבתים פתוחים וסופו באונס בגעולים כיון דגבי נעולים לא הוי אוס פשיעה כדאמרינן בהפרה (לקמן דף נב:) דלא אמרינן מגו דהוי פושע לענין חרם הוי פושע לענין פקח כו' ומגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין שוריים דלא דמי דהתם ודאי לא אמרינן מגו משום דלגבי פקח או לגבי שוריים הניזקין לא פשעי כלל אבל הכא פושע הוא בכלב זה לענין זה הגדים להיות ניזוק בגחלתו בפשיעה היכא שלא שמר גחלתו לכך יש להתחייב אפילו מזוקין באונס לגמלן דמחייב תחילתו בפשיעה וסופו באונס: **תפשוט דפי פרה כחצר הניזק דמי.** תימה דאמאי לא פשיט מאחר בני דמתני' דתנן האש מועדת לאכול הרעוי לה ומהיא דאכלה מגידי הרחבה ומתוך האנות [יא] ועוד אותם שהיו מדקדקין משיסה בו את הכלב למה לא הביאו מתניתין כלב שנעל חררה דדייק מינה השתא ועוד מאי קאמר מאי בעי ריפתך בפומא דכלבא כיון שהכלב לקחה וגראה לר"י דמכל הנהו דמתניתין לא מצי למפשט ולא מהיא דנטל חררה משום דס"ד דאם לקחה הבהמה פירות בחצר הניזק ואכלה ברשות הרבים ד) [או בחצר המזיק] חייב [ט] דמחייבינן בלקיחה לחודא וכן הסברא נוטה דכיון דפשע בלקיחה מה לנו באכילה והא דממעטינן משדה אחר רשות הרבים היינו לקיחה [יב] וקמבעיא ליה [יג] כגון אם הושיט פירות בפי פרה חש"ו ועכו"ם דלאו בני תשלומין הינהו וכגון שהבהמה לא היתה יכולה ליקח אם לא שהושיט לה [יד] ואי כחצר הניזק דמי חייב בעל הפרה ואי כחצר המזיק דמי פטור כיון שנתנו אחר לתוך פיה והא דקאמר תפשוט לאו ממתני' אלא מסוגיא דשמעתין דאוקמה אכלה בגדים דבעל החרה שמע מינה דבעו לקיחה ואכילה בחצר [הניזק] אף על פי שאין טעם בדבר זה מה צורך באכילה אלא דגזירת הכתוב הוא [טו] ותפשוט כשנתן אחר לתוך פיה חייב דכחצר הניזק דמי דאי כחצר המזיק דמי ומאי אמר ליה מאי בעי ריפתך בפומא דחיותא ה"נ מאי ח"ל מאי בעי ריפתך בפומא דכלבא חה

טמון באש דפטר רחמנא היכי משכחת לה. [א] פי' בשלמא למ"ד אשו משום ממונו אין תימה דפטור טמון ואע"ג דבכל נזקי ממונו כמו קרן שן ורגל חייב טמון שבממון מגינו חילוקים בקרן שן ורגל להלכותיהן אבל בחדם המזיק לא חלק הכתוב דכתיב פצע תחת פצע ודרשינן בסוף פירקין (דף כו:) לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון לפיכך אין סברא לדרוש אשו משום חציו: **מאי** בינייהו. הוה מצי למימר איכא ביניייהו כל הני דלעיל כלב שנטל חררה ואמאי אנוחי בגדים דלרבי יוחנן משלם על אחר הגדים חצי נזק ולר"ל על אחר הגדים פטור ולרבי יוחנן אפילו לא הניח בגופו של עבד קס ליה בדרבה מיניה וטמון היכא שלא כלו חציו חייב לרבי יוחנן: **וליחייב** בעל הגחלת. פירוש גם בעל הגחלת ולא שיפטר בעל הכלב לגמרי [ב] כדפ"ל (דף כב. ד"ה ומ') גבי חנוני אמאי חייב ועוד אי בשלא שמר גחלתו ומפטר בעל הכלב אמאי קאמר (לעיל יט:) מתני' באחייה אדוי ודרב הונא בעלמא איתמר ליתא דרב הונא קאי אמתני' קשרו אדם חייב הקושר נ"ש ובעל התרנגול פטור כמו הכא דפטור בעל הכלב אלא ודאי בשלא שימר גחלתו חייב נמי בעל הכלב ולכך לא מיתוקמא דרב הונא אמתני' דקשרו אדם חייב הקושר נ"ש ובעל התרנגול פטור כמו הכא דפטור בעל הכלב אלא ודאי בשלא שימר גחלתו חייב נמי בעל הכלב ולכך לא מיתוקמא דרב הונא אמתני' דקשרו אדם חייב הקושר נ"ש ובעל התרנגול יש לו להתחייב כמו כן: אפי' בבלוי פטור הוא דכלו חציו, וכל שכן על הטמון. **ופרקי'** מאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, וכגון שהיה לו לגדור בפניה שלא תעבור ולא גדר. ואקשי' וכי מאחר דמן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, בגלוי דכיון דהוה ליה לשמור ולגדור שלא תעבור הדליקה כמו שחיב לשמור בהמתו שלא תצא ותזיק ואם יצאה והזיקה חייב באשו שהוא כממונו. ואמר' איהכי מאי בינייהו איכא בינייהו, לחייבו בד' דברים, צער ריפוי שבת ובושת. ר' יוחנן דאמ' אשו משום חציו אע"ג דאית ליה נמי אשו משום ממונו חייב בד' דברים הללו וכל שכן בנזק. אבל ריש לקיש דאמ' אשו משום ממונו אמ' לך כשם שאינו חייב בנזקי שורו אלא נזק בלבד כדבעינן למימר לקמן (כה. א). כך אינו חייב באשו אלא נזק בלבד. **בתר דאקשי' על ריש לקיש הני** כולהו תיובתא, ושנינהו ואוקמ' דר' יוחנן נמי אית ליה משום ממונו, והלכה כר' יוחנן, הדרינן לשמעתין דאמרי', תנינן במתני' על החררה משלם נזק שלם. מן משלם, בעל הכלב או בעל הגחלת. ופשיט' לן דבעל הכלב מפני שבעל הגחלת שומר גחלתו והכלב חתר והוציאה, ארחיה הוא לחתור ולא שינה כי כן דרכו. ואם לא חתר אלא לא שמר בעל הגחלת כראוי חייב בעל גחלת. ואוקי' דאכלה בגדיש דבעל חררה.

נח א מיי' פי"ב מהלכות מזקי ממון הלכה ד טוש"ע ח"מ סי' תיח סעיף יג ועיין במ"מ פי"ד מהלכות מזקי ממון הלכה טו:

נט ב מיי' פי"ד מה' מזקי ממון הלכה ד סמג עשין מז טוש"ע שם סעיף ו וסעיף יג:

ס ג מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ח:

סא ד ה ו מיי' פ"ב שם הלכה יז יח ועי' בהגהות ומ"מ סמג שם טור ש"ע ח"מ סי' שצ:

סב ז טוש"ע ח"מ סי' שלא סעיף ז:

רבינו חננאל

הכתר בנזקי ממונו, כי תצא, וסיים בנזקי גופו, המבעיר, לומ' לך אשו משום חציו. אמ' **רבא** קשיא ליה לר' אמי לר' יוחנן דאמ' אשו משום חציו, טמון באש דפטרי חכמי' שחולקין על ר' יהודה (לקמן ס, א; סא, ב) היכי משכחת לה. ובאנו לומר כגון שהצית אש בחצר ונפל גדר שלא מחמת הדליקה והלכה האש והזיקה בחצר אחרת דכלו חציו בחצר ראשונה, ואלו לא נפלה הגדר לא היתה האש עוברת באותה החצר. **והקשי'**, איהכי אפי' בבלוי פטור הוא דכלו חציו, וכל שכן על הטמון. **ופרקי'** מאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, וכגון שהיה לו לגדור בפניה שלא תעבור ולא גדר. ואקשי' וכי מאחר דמן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, בגלוי דכיון דהוה ליה לשמור ולגדור שלא תעבור הדליקה כמו שחיב לשמור בהמתו שלא תצא ותזיק ואם יצאה והזיקה חייב באשו שהוא כממונו. ואמר' איהכי מאי בינייהו איכא בינייהו, לחייבו בד' דברים, צער ריפוי שבת ובושת. ר' יוחנן דאמ' אשו משום חציו אע"ג דאית ליה נמי אשו משום ממונו חייב בד' דברים הללו וכל שכן בנזק. אבל ריש לקיש דאמ' אשו משום ממונו אמ' לך כשם שאינו חייב בנזקי שורו אלא נזק בלבד כדבעינן למימר לקמן (כה. א). כך אינו חייב באשו אלא נזק בלבד. **בתר דאקשי' על ריש לקיש הני** כולהו תיובתא, ושנינהו ואוקמ' דר' יוחנן נמי אית ליה משום ממונו, והלכה כר' יוחנן, הדרינן לשמעתין דאמרי', תנינן במתני' על החרה משלם נזק שלם. מן משלם, בעל הכלב או בעל הגחלת. ופשיט' לן דבעל הכלב מפני שבעל הגחלת שומר גחלתו והכלב חתר והוציאה, ארחיה הוא לחתור ולא שינה כי כן דרכו. ואם לא חתר אלא לא שמר בעל הגחלת כראוי חייב בעל גחלת. ואוקי' דאכלה בגדיש דבעל חרה.

תורה אור השלם

1. כִּי יַבְעֵר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירָה וּבִעֵר בְּשָׂדֶה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה היכי וכו' והזיק בטמון מי לא מיתייב: (ג) ד"ה ס"ג וכו' וקס"ל דגחלת וחררה דחד וגדים דחד: (ג) ד"ה בגדים וכו' אמאי משלם האי חרה שן הוא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דסתם דלתות כו' **ולא תימא** משונה. עיין בהרש"ס בפרקי' סי' ג': **תוס'** ד"ה ולחייב כו' **האי לישנא** כו' **ונראה** מבאן לדקדק. ע' לקמן דף מז ע"ב תד"ה אמאי פטור: ד"ה **תפשוט** כו' דמחייב' בלקיחה לחודא. ע' לעיל דף כ ע"ב תוספות ד"ה מתגנבו:

הגהות הגר"א

(א) גמ' אלא למאן דאי כו'. נ"ב הכי"ף ומהב"ם מפרשים אחזר מתי' לאשון כגון שנפלה כו' ומפרשים דמיום חציו הוא משום ממונו (ועבסגר"ל סי' תי"ז ס"ק ל"ג):

מוסף רש"י

בנזקי ממונו. שהזיק ממונו, דכתיב כי תצא, משמע מעצמה, שהדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בתוך של חבירו (לקמן ס:). **וסיים בנזקי גופו.** שקלקל מבעיר כיליס (שם). לומר לך אשו משום חציו. מוכיח הן שמזיק למרמוק דאיהו גופיה עביד, הכא נמי איהו גופיה עביד, ונפקא מינה לאיהו בארבעה דברים אם החזק בה אדם (שם).

מוסף תוס'

א. איכא למידק מאי קשיא ליה, דלמא נזה"כ הוא כדפסד כלים בבור, וי"ל. רשב"ם. ב. דכיון ששניהם פשעו, כ"א ישלם ח"נ. ר"פ. ג. (ד)(ו)הא גחלת של בעל הרחה היא רבו, וא"כ בעל הגחלת שהוא בעל הגדיש מאי משלם. רשב"ם. ועי' מהרי"ב. ד. כל שלא שמר גחלתו ונטלה כלב והדליק בה גדישו של חבירו פושע הוא וחייב לשלם חצי נזק, וא"כ הכא. רשב"ם. ה. שהוא פושע בדבר שלא שמר ביתו כראוי. ר"פ. ו. שאין לו לשמור עצמו שלא יהא ניזוק ולהכי לא פריך אמאי משלם על החרה, אבל פריך שפיר שהי"ל לבעל החרה לשלם (מן) [על] הגדיש. ר"פ. ז. הדר שם. ח. לעולם אימא לך סתומות הן אצל כלב ומ"מ משלם. ר"פ. ט. כר"פ: תחילתו בפשיעה אצל דלתות פתוחות וסופו באונס אצל אותו דלת שהיה (אותו דלת) [נעול] כראוי. י. כר"פ: אדלתות פתוחות. יא. אלמא דפי פרה כחצר הניזק דמיא. ר"פ. יב. הלכך אפילו הויא פיו כחצר חייב לשלם. ר"פ. יג. היכא דליכא לחיוביי וכו' בשבילו הנטילה. ר"פ. יד. [דאל"ה] יתחייב בעל הפרה משום דתחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא שנתתן במקום שהפרה יכולה ליקח אותם שם. ר"פ. טו. משום דכתיב ובער בשדה אחר דהיינו אכילה כמו כאשר יבער הגלל, ונטילה נמי בענין משום דכתיב כי יבער וכו' והיינו תחילת הדיזק ששולח שם בהמתו ונוטלת פירות, ועל זה קאי ובער בשדה אחר. ר"פ.